

ПРОГРАМА

кандидата на посаду директора Державної установи
«Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України»
доктора економічних наук, професора
ВЕНГЕРА Віталія Васильовича

Україна перебуває на складному етапі свого історичного розвитку, коли завдання безпеки, стійкості, повоєнного відновлення, європейської інтеграції, структурної модернізації економіки та відновлення людського потенціалу взаємно пов'язані і набувають довгострокового характеру. Водночас сучасні глобальні трансформації, що супроводжуються зростанням невизначеності, геоекономічною фрагментацією, посиленням протекціонізму й економічного націоналізму, технологічним суперництвом, перебудовою міжнародної торгівлі, кліматичними й енергетичними ризиками, цифровізацією та розвитком штучного інтелекту, вимагають від економічної науки ставити завдання фундаментального характеру та розробляти їх практичні рішення для державної, насамперед економічної, політики.

Головний виклик полягає в тому, що сучасні економічні, соціальні, технологічні та природні процеси вже не можуть досліджуватися ізольовано, оскільки їх взаємодія формує складні зворотні зв'язки. За цих умов дослідження у сфері економіки передусім мають своєчасно виявляти й оцінювати ризики, розробляти альтернативні сценарії, прогнозувати наслідки можливого розвитку і формувати практичні механізми вдосконалення економічної діяльності з урахуванням соціальної справедливості, стійкості до потрясінь, інституційної спроможності та практичної здійсненності можливих рішень – як на глобальному, так і на національному рівнях на шляху до інтеграції України в Європейський Союз.

Окремим викликом для України стала мілітаризація економіки, зумовлена тривалою війною та потребами захисту, що обумовлює необхідність формування нових зв'язків між державою, наукою, промисловістю і фінансовою системою. За цих умов вкрай важливим є розширення досліджень у сфері оборонної та безпекової тематики. Водночас основою наукової ідентичності Інституту мають залишатися фундаментальні дослідження, забезпечуючи розуміння довгострокових закономірностей соціально-економічного поступу, інституційних трансформацій та формування національної моделі стійкого розвитку, виступаючи у тісному симбіозі з освітою, підготовкою наукових кадрів (через аспірантуру й докторантуру), залученням молоді до дослідницької діяльності та поширенням результатів економічної науки в освітньому середовищі.

Прикладні дослідження Інституту як державної установи доцільно розвивати у напрямі подальшого розширення взаємодії науки з органами державної влади та місцевого самоврядування, бізнесом, громадянським суспільством, міжнародними організаціями та фондами, що передбачає не лише підготовку

його науковими співробітниками аналітичних матеріалів, прогнозів, експертних висновків і рекомендацій, а й участь у формуванні порядку денного економічної політики, експертному супроводі управлінських рішень, громадських обговореннях, міжнародних дослідницьких проєктах та практичному використанні результатів наукових досліджень.

I. СТАТУС, МІСІЯ ТА ВІЗІЯ ІНСТИТУТУ ЯК ПРОВІДНОЇ НАУКОВОЇ УСТАНОВИ УКРАЇНИ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Статус Інституту як державної наукової установи економічного профілю обумовлює його особливу роль у науковому осмисленні закономірностей суспільно-економічного розвитку, розробленні довгострокових прогнозів, визначенні стратегічних альтернатив і підготовку практичних рекомендацій для органів державної влади, місцевого самоврядування, бізнесу та громадянського суспільства.

Місія Інституту як провідної академічної установи економічного профілю, що підтвердили й результати останньої державної атестації, полягає у проведенні наукових досліджень у сфері розроблення стратегічних прогнозів і програм соціально-економічного розвитку, спрямованих на зміцнення позицій економіки України в національному та міжнародному вимірах, та конкурентоспроможного позиціювання в європейському науковому просторі.

Візія до 2030 року – зберегти найкращі традиції та досягнення Інституту як створеної свого часу новітньої академічної установи за передовими принципами, дбати про наступність найкращих напрацювань та надалі зміцнювати його позиції в міжнародному науковому просторі.

Основними цінностями діяльності Інституту мають стати:

- ✓ **збереження та розвиток людського потенціалу** – визнання професійних знань, досвіду, наукового доробку й особистого внеску кожного працівника, створення належних умов для професійного зростання, реалізації дослідницьких ініціатив та розкриття творчого й інтелектуального потенціалу;
- ✓ **наукова незалежність і свобода наукової думки** – право кожного науковця самостійно формувати та відкрито представляти власні професійні надбання, висувати наукові гіпотези, аргументувати висновки й брати участь у фахових дискусіях на основі академічної доброчесності;
- ✓ **академічна доброчесність і дослідницька відповідальність** – неухильне дотримання етичних стандартів наукової діяльності, достовірності й об'єктивності результатів, належного авторства, запобігання плагіату, фабрикації та фальсифікації даних, відкритого декларування конфліктів інтересів і персональної відповідальності за якість досліджень;
- ✓ **наступність, інклюзивність та гендерна й вікова рівність** – збереження і розвиток наукових шкіл, системне передавання знань та досвіду між поколіннями дослідників, створення однакових умов професійного зростання

для жінок і чоловіків, підтримка молодих учених, а також формування інклюзивного академічного середовища, відкритого до нових ідей, методологій та міждисциплінарних підходів;

✓ **партнерство та професійна взаємодія** – формування сталих інституційних зв'язків і спільних дослідницьких платформ з установами НАН України, закладами вищої освіти, органами державної влади й місцевого самоврядування, територіальними громадами, представниками бізнесу, громадянського суспільства та міжнародними науковими організаціями.

Здійснення місії та досягнення візії передбачає:

1) доказовість, відкриту науку та інституційну спроможність – підтримання й сприяння поширенню принципів доказовості, відкритої науки й академічної доброчесності;

2) трансдисциплінарність наукових досліджень – розвиток взаємодії економічної науки із суміжними галузями знань, органами державної влади, закладами вищої освіти, бізнес-середовищем та міжнародними партнерами;

3) європейську інтеграцію і міжнародне наукове партнерство – зміцнення національного та міжнародного позиціонування Інституту шляхом інтеграції у європейські та світові дослідницькі мережі, реалізації спільних дослідницьких програм, зокрема й міждисциплінарних.

Відповідно до місії та ролі Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України в системі економічної науки – науково-аналітичного забезпечення державної економічної політики та зміцнення позицій економіки та економічної науки України в національному й міжнародному інформаційному просторі – зусилля колективу доцільно зосередити на оновлених наукових напрямках:

- економічна теорія та економічна історія;
- моделювання та прогнозування соціоекономічного розвитку;
- світова економіка;
- грошово-кредитні відносини;
- публічні фінанси;
- інноваційна та науково-технічна політика;
- розвиток інфраструктури;
- торговельно-промислова політика;
- економіка енергетики та клімату;
- економіка агропродовольчого виробництва;
- економіка і політика аграрних перетворень;
- соціоекономіка праці.

Зазначені напрями не розглядаються як незмінні. Життя вимагає і далі вимагатиме їх трансформації, як раніше завжди постійно практикувалося в Інституті, відповідно до завдань розвитку економічної науки, актуальних

викликів для України та визначених стратегічних пріоритетів, наукового забезпечення відновлення, структурної модернізації й економічної безпеки держави, розвитку відкритої науки, а також розширення європейської та міжнародної наукової співпраці.

II. ТЕМАТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Відповідно до місії, візії та стратегічних пріоритетів Інституту наукові дослідження впродовж найближчих п'яти років доцільно спрямувати на:

- ✓ розвиток фундаментальних засад економічної теорії, поглиблення досліджень логіки та архітекtonіки економічного розвитку у гібридному просторі-часі з теоретичним обґрунтуванням реалізації суверенних економічних інтересів України;
- ✓ історико-економічні засади соціоекономічного розвитку;
- ✓ збереження успішної міжнародно визнаної практики економічного прогнозування;
- ✓ розвиток теорії та практики регулювання ринку грошей;
- ✓ стійкість публічних фінансів;
- ✓ ефекти взаємодії та розвитку світової економіки та економіки України;
- ✓ трансформацію і взаємозв'язок наукової, науково-технічної та інноваційної політики;
- ✓ сталий та безпечний розвиток інфраструктури;
- ✓ засади торговельно-промислової політики та мінімізацію провалів ринку;
- ✓ енергетику, декарбонізацію та безпеку енергетичної інфраструктури;
- ✓ сталий розвиток агропродовольчого виробництва, продовольчу безпеку та агроекологічну інтенсифікацію;
- ✓ розвиток сільських територій, резильєнтність локальних агропродовольчих систем, взаємодію міста і села;
- ✓ розвиток людського капіталу, трансформацію ринку праці та соціетальну стійкість.

III. ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ТА ГОРИЗОНТИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Продовжуючи курс Інституту на виконання його стратегічних цілей – формування вагомого теоретичного та практичного підґрунтя для подальшого розвитку економічної науки, прогнозування соціально-економічних процесів, науково-аналітичного забезпечення державної політики та обґрунтування управлінських рішень, – та задля їх досяжності необхідно забезпечити ефективність управління установою за людиноцентричним підходом та підтримку атмосфери взаємоповаги, взаємодопомоги, націленості на результат, що передбачає:

- уважне ставлення до наукового потенціалу дослідників та створення передумов для їх професійного зростання, обміну досвідом, підвищення

фахового рівня, розвитку сучасних дослідницьких компетентностей, поглиблення знань іноземних мов, участі у стажуваннях, міжнародних конференціях, експертних платформах, дослідницьких мережах, конкурсах і грантових програмах;

- створення сприятливих умов для плідної роботи та професійного зростання талановитої молоді із одночасною активізацією її підготовки в аспірантурі та докторантурі Інституту;
- сприяння подальшому працевлаштуванню випускників аспірантури й докторантури у профільних наукових підрозділах Інституту відповідно до їх кваліфікації, результатів досліджень і наукових напрямів;
- збереження наступності наукових шкіл і концентрації дослідницького потенціалу на пріоритетних напрямках розвитку сучасної науки;
- забезпечення можливості гнучкої організації роботи Інституту та створення належних організаційних–умов для проведення працівниками наукової діяльності у воєнний час (дистанційна робота, гнучкий графік);
- дотримання корпоративної культури, удосконалення управління Інститутом та його структурними підрозділами на засадах професійної відповідальності, відкритості управлінських рішень, конструктивного діалогу, взаємної поваги та співпраці з важливих питань діяльності Інституту.

Результативність наукової діяльності забезпечуватиметься:

- ✓ продовженням практики подання до центральних та місцевих органів державної влади науково-аналітичних матеріалів, прогнозів, експертних висновків і рекомендацій;
- ✓ своєчасним інформуванням науковців Інституту про національні й міжнародні грантові програми, конкурси, конференції, стажування та інші можливості професійного розвитку;
- ✓ проведенням міждисциплінарних досліджень для підготовки комплексних науково-аналітичних рішень шляхом створення тимчасових міжвідділових дослідницьких груп, спільних наукових програм, експертних команд і проектних колективів, зокрема за участю інших установ НАН України, ЗВО, органів державної влади, бізнесу та міжнародних партнерів;
- ✓ практикою проведення наукових конференцій, експертних обговорень і круглих столів із залученням представників органів державної влади, установ НАН України, закладів вищої освіти, бізнесу, територіальних громад, громадянського суспільства та міжнародних партнерів;
- ✓ зовнішньою представницькою взаємодією із потенційними замовниками науково-дослідних робіт, представниками бізнесу, органами державної влади, міжнародними організаціями, грантодавцями, благодійними фондами та іншими заінтересованими сторонами шляхом проведення переговорів, консультацій і робочих зустрічей з метою виявлення актуальних потреб держави, економіки та суспільства, розширення наявних і започаткування нових напрямів прикладних досліджень;

- ✓ доступом до наукових видань Інституту та застосуванням засобів ІКТ у видавничій діяльності відповідно до принципів відкритої науки;
- ✓ підвищенням якості, відкритості та міжнародної видимості наукових журналів Інституту шляхом дотримання принципів академічної доброчесності, розвитку цифрових видавничих практик, розширення міжнародної участі в редакційних колегіях;
- ✓ розміщенням напрацювань науковців Інституту на Порталі відкритої науки НАН України;
- ✓ налагодженням ефективної внутрішньої наукової взаємодії між відділами Інституту шляхом регулярного представлення й обговорення поточних і завершених результатів досліджень, розвитку внутрішньої інформаційної мережі та електронних баз наукових матеріалів для забезпечення доступу до наукового доробку, недопущення дублювання тематики й підготовки спільних дослідницьких проєктів;
- ✓ розвитком механізмів комерціалізації наукових розробок через підготовку ТЕО, формування проєктних пропозицій, співпрацю з бізнесом, галузевими об'єднаннями й інвесторами та науковим супроводом реалізації відповідних проєктів;
- ✓ запровадженням підготовки стислих інформаційно-аналітичних матеріалів для мас-медіа та широкої громадськості за дотримання необхідних умов інформаційної безпеки;
- ✓ посиленням зовнішньої наукової комунікації та публічної видимості результатів діяльності Інституту шляхом постійного представлення результатів досліджень на власному вебсайті установи, вебсайті НАН України, у соціальних мережах, науково-аналітичних виданнях, мас-медіа й експертному просторі, а також участі науковців у публічних заходах і підготовки експертних коментарів, аналітичних матеріалів з актуальних соціально-економічних питань.

IV. МІЖНАРОДНА НАУКОВА СПІВПРАЦЯ

Шлях до майбутнього членства України в ЄС зумовлює до інтеграції в європейський дослідницький простір та посилення присутності в ньому української економічної науки.

Для розвитку міжнародної наукової співпраці доцільно:

- активізувати пошук іноземних партнерів для підготовки спільних заявок у межах програм Horizon Europe, COST, Erasmus+, Interreg, Дунайської стратегії ЄС, Східного партнерства та ін.;
- сформувати постійно оновлюваний портфель міжнародних проєктних пропозицій Інституту шляхом організації співпраці служби вченого секретаря та вчених секретарів відділів з відповідальним працівником за розвиток комунікативної діяльності в Інституті;
- розширити практику підписання довгострокових двосторонніх угод з провідними зарубіжними університетами, науковими установами та

аналітичними центрами за профілем діяльності наукових підрозділів Інституту;

- створити умови для залучення до роботи Інституту іноземних учених, запрошених дослідників та українських науковців, які працюють за кордоном, у форматі гостьових лекцій та спільних проєктів;
- активізувати підготовку спільних англomовних монографій, статей.

V. ВЗАЄМОДІЯ НАУКИ Й ОСВІТИ

Подальший розвиток Інституту пов'язаний із посиленням взаємодії науки, освіти і практики, розширенням співпраці із закладами вищої освіти, науковими установами, органами державної влади та бізнесом. Така взаємодія має забезпечувати трансдисциплінарний характер досліджень шляхом спільного визначення актуальних наукових проблем, формування міжінституційних дослідницьких груп, залучення стейкхолдерів до обговорення результатів досліджень та їх практичного використання.

Для цього передбачається:

- ✓ формувати трансдисциплінарні дослідницькі групи за участю науковців Інституту, викладачів закладів вищої освіти, здобувачів освіти, представників державних органів, бізнесу та профільних експертів для підготовки комплексних досліджень, прогнозів, аналітичних матеріалів і практичних рекомендацій;
- ✓ забезпечувати впровадження результатів фундаментальних і прикладних досліджень Інституту в освітній процес, для оновлення змісту навчальних програм, підготовки спеціальних курсів, навчальних посібників, аналітичних кейсів і методичних матеріалів;
- ✓ залучати науковців Інституту до викладання, наукового керівництва, консультування здобувачів освіти, участі в освітньо-наукових програмах, роботі разових спеціалізованих вчених рад та атестаційних комісій;
- ✓ активізувати співпрацю із ЗВО для залучення талановитої молоді до наукової діяльності, проходження практики й стажування в Інституті та подальшого професійного розвитку в його наукових підрозділах;
- ✓ сприяти утвердженню в освітньому, науковому й експертному середовищі академічної доброчесності, свободи наукової думки, професійної відповідальності, суспільних цінностей, національної свідомості та орієнтації на практичну користь наукового знання для розвитку України.

VI. ОНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ІНСТИТУТУ

Розвиток Інституту потребує сучасної, безпечної та функціональної матеріально-технічної інфраструктури, здатної забезпечувати якісне виконання наукових досліджень, експертно-аналітичної роботи та зовнішньої комунікації. Практична реалізація цього напряму потребує забезпечення належного технічного стану будівлі, своєчасного обслуговування інженерних мереж і

робочих приміщень, оновлення комп'ютерної техніки, мережевої інфраструктури, ліцензійного програмного забезпечення, засобів відеозв'язку, зберігання, оброблення й захисту даних.

Для цього передбачається:

- забезпечувати належне управління технічним станом будівлі Інституту, його інженерних мереж, робочих приміщень та майна шляхом своєчасного технічного обслуговування, планування ремонтних робіт і посилення відповідальності матеріально-технічних служб за підтримання безпечних і функціональних умов праці;
- проводити постійну взаємодію з відповідними службами Національної академії наук України щодо планування, обґрунтування та залучення коштів на капітальний і поточний ремонт будівлі, модернізацію інженерної інфраструктури та поліпшення умов функціонування наукових підрозділів;
- забезпечувати раціональне й прозоре використання бюджетних і позабюджетних коштів, спрямованих на технічне обслуговування, ремонт, придбання обладнання, комп'ютерної техніки, серверного та мережевого обладнання, ліцензійного програмного забезпечення, засобів відеозв'язку, зберігання, оброблення й захисту даних;
- розширювати практику залучення грантової, донорської та партнерської допомоги для оновлення матеріально-технічної бази Інституту, зокрема шляхом участі у національних і міжнародних програмах підтримки наукової інфраструктури.

VII. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ, МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Ефективне використання фінансових, матеріально-технічних та інформаційних ресурсів є необхідною умовою стабільної роботи Інституту та виконання якісних наукових досліджень. Практична реалізація цього напрямку потребує прозорого планування потреб, відповідального розподілу коштів, диверсифікації джерел фінансування, оновлення матеріально-технічної бази та розширення доступу працівників до сучасних інформаційних ресурсів.

Для цього передбачається:

- ✓ розширювати джерела фінансового забезпечення Інституту шляхом активізації виконання договірних науково-дослідних, експертно-аналітичних і консультаційних робіт на замовлення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, галузевих об'єднань, громадських організацій та інших заінтересованих сторін;
- ✓ забезпечувати участь Інституту в національних, європейських і міжнародних конкурсних, грантових та дослідницьких програмах шляхом постійної підготовки проєктних заявок, формування портфеля перспективних

дослідницьких ініціатив і координації роботи наукових підрозділів у цьому напрямі;

- ✓ реалізовувати заходи з енергоефективності й енергозбереження у будівлі Інституту;

- ✓ дотримуватися вимог кібербезпеки, захисту інформаційних ресурсів, службової інформації та персональних даних шляхом використання надійного ліцензійного програмного забезпечення та недопущення застосування програмних продуктів, пов'язаних із країною-агресором;

- ✓ забезпечувати внутрішню підзвітність і колегіальний контроль за використанням фінансових, матеріально-технічних та інформаційних ресурсів шляхом регулярного інформування Вченої ради й профспілкового комітету про виконання кошторису загального і спеціального фондів, результати закупівель, ремонтних робіт та заходів з оновлення матеріально-технічної бази Інституту.

Упевнений, що завдяки професіоналізму, відповідальності та згуртованості колективу наш Інститут зможе гідно відповісти на сучасні виклики й посилити свою роль у розвитку економічної науки України.

Віталій ВЕНГЕР